

Nr 142

*Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en
för krigsmakten gemensam krigshögskola m. m.;
given Stockholms slott den 1 april 1960.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att principbeslut fattas om inrättande av en för krigsmakten gemensam krigshögskola. I samband härmed förutsättes försvarsgrenarnas nuvarande högskolor, krigshögskolan, sjökrigshögskolan och flygkrigshögskolan, skola utgå ur organisationen. Förslag framlägges vidare om kompletterande utbildning av officerare för rekrytering till särskilt kvalificerade befattningar.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 april 1960.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, viss fråga angående inrättande av en för krigsmakten gemensam krigshögskola m. m. och anför därvid följande.

Överbefälhavaren bemyndigades den 27 juni 1957 att tillkalla högst fem utredningsmän för att verkställa utredning rörande samordning av studierna vid de militära högskolorna. Den med stöd härav tillsatta utredningen¹, som antagit benämningen försvarets högskoleutredning 1958, i det följande benämnd *högskoleutredningen*, har utarbetat ett betänkande med förslag angående den högre stabsutbildningen, vilket med skrivelse den 30 november 1959 överlämnats till överbefälhavaren. Utredningen har begränsat sina undersökningar till att avse den högre stabsutbildningen d. v. s. utbildningen vid krigshögskolans stabslinje samt vid sjökrigshögskolans och flygkrigshögskolans stabskurser. Viss samordning av denna utbildning föreslås. Utbildningen vid högskolornas övriga kurser har behandlats endast i den mån det varit erforderligt för att utredningen skulle kunna bedöma utbildningen vid stabskurserna. Försvarsgrenscheferna har yttrat sig över utredningens förslag, varefter överbefälhavaren med skrivelse den 11 februari 1960 till Kungl. Maj:t överlämnat betänkandet jämte eget förslag i ämnet.

Innan jag upptager överbefälhavarens och högskoleutredningens förslag till behandling vill jag lämna en kortfattad redogörelse för den nuvarande utbildningen vid de tre försvarsgrenshögskolorna i Sverige.

Nuvarande organisation m. m.

Den militära högskoleutbildningen i Sverige bedrivs väsentligen försvarsgrensvis. Vid envar av de tre krigshögskolorna — krigshögskolan, sjökrigshögskolan och flygkrigshögskolan — meddelas dock viss under-

¹ Generalmajoren G. A. Westring, tillika ordförande, professorn F. K. G. Odqvist, överstarna C. G. F. af Klintberg och S. O. H. Svenow samt kommandören M. O. Starck.

visning om andra försvarsgrenar och om det totala försvaret. De olika försvarsgrenarnas krigshögskolor lyder direkt under försvarsgrenscheferna utom i förvaltningshänseende, där högskolorna lyder under vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. Varje högskolas uppgifter löses av dess chef och av den stabs-, lärar- och övriga personal som står till chefens förfogande. Cheferna för krigshögskolorna är beställningshavare i lönegrad B 3. Rörande högskolornas personaluppsättning i övrigt torde få hänvisas till särskilda sammanställningar (*bilagorna A och B*).

Krigshögskolan (KHS) har till uppgift att meddela de vidgade kunskaper i krigsvetenskapens olika delar och de ökade insikter i icke militära ämnen som är erforderliga för arméns högre befälspersonal samt för den militära personalen vid högre staber och vissa förvaltningar. I anslutning härtill anges i skolans undervisningsstadga målet för undervisningen vara att göra eleverna skickade för tjänstgöring vid högre staber och förband, främst under krigsförhållanden, samt vid särskilda utbildningslinjer dessutom att göra eleverna skickade för tjänstgöring vid vissa förvaltningar.

Vid KHS meddelas undervisning på tre utbildningslinjer, stabslinjen (linje I a) — undervisning anordnas för närvarande icke på linje I b — vapentekniska linjen (linje II) samt ingenjörslinjen (linje III), vilken är uppdelad på en underlinje för högre fältarbetsteknik (linje III a) och en underlinje för fortifikationsutbildning (linje III b).

Utbildningstiden vid KHS är omkring två år på stabslinjen och drygt två år vid de tekniska linjerna. En stabslinje börjar varje år, övriga linjer vartannat år. Inryckning sker till samtliga kurser omkring den 15 oktober. — Inträde vid KHS vinnes efter inträdesprövning.

Det genomsnittliga antalet elever utgör, vid linje I a 35, vid linje II 25 samt vid envar av linjerna III a och III b 10.

Slutbetyg sättes vid samtliga kurser. Vidare uppgöres efter undervisningens avslutande aspirantförslag, upptagande elever som föreslås till aspiranter vid generalstabskåren.

1954 års befälsutredning har föreslagit att en allmän krigshögskolekurs, obligatorisk för alla arméns officerare och anknuten till den nuvarande krigshögskolan, skall inrättas. I propositionen 1960:109 har förslag framlagts om tillkomsten av en dylik kurs.

Ändamålet med allmänna kursen vid sjökrigshögskolan (KSHS) är att meddela eleverna de vidgade kunskaper i krigsvetenskapens, särskilt sjökrigsvetenskapens, olika delar och de ökade insikter i icke militära ämnen som erfordras, vad beträffar flottans officerare för tjänst som fartygschef samt vad beträffar kustartilleriets officerare för bestridande av adjutantsbefattning inom lägre förbands staber och för tjänst som chef för kompani (motsvarande förband).

Vid KSHS anordnas vidare högre kurser, vilka har till ändamål att med-

dela eleverna den högre krigsvetenskapliga utbildning som erfordras för tjänstgöring vid högre staber samt vid centrala och lokala förvaltningar. De högre kurserna är stabskurs, förbindelsekurs och tekniska kurser (artillerikurs, torpedkurs, minkurs och nautisk kurs).

Slutligen anordnas vid KSHS en marinintendenturofficerskurs, som har till ändamål att meddela eleverna den krigsvetenskapliga och allmänt ekonomiska utbildning som erfordras för tjänstgöring i mera kvalificerade befattningar vid förvaltningar och staber.

Utbildningstiden är vid allmänna kursen och marinintendenturofficerskursen sex månader. De högre kurserna utom stabskursen och artillerikursen omfattar för närvarande ett år; stabskursen omfattar 14 månader, och artillerikursen omfattar ett och ett halvt år. Allmänna kursen och marinintendenturofficerskursen anordnas varje år, medan högre kurser utom nautiska kursen anordnas vartannat år. Nautiska kursen anordnas i allmänhet blott vart fjärde år. Inryckning sker till samtliga kurser omkring den 15 oktober.

Inträdesprov förekommer icke vid KSHS. Som ordinarie elev till allmänna kursen beordras samtliga sjö- och kustartilleriofficerare med en tjänstetid såsom officer av minst fyra år. Till marinintendenturofficerskursen beordras som ordinarie elev officer med en tjänstetid av minst sex år. Till de högre kurserna beordras efter ansökan officerare ur marinen, vilka genomgått allmänna kursen och därvid samt i övrigt uppfyllt av chefen för marinen stadgade fordringar.

Det genomsnittliga antalet elever utgör, vid allmänna kursen 12—20 sjöofficerare och 8—10 kustartilleriofficerare, vid marinintendenturofficerskursen tre marinintendenturofficerare, vid stabskursen 8—12 sjö- och kustartilleriofficerare samt vid samtliga övriga högre kurser 12—15 sjö- och kustartilleriofficerare.

Slutbetyg sättes vid samtliga kurser.

Allmänna kursen vid flygkrigshögskolan (FKHS) har till ändamål att bibringa eleverna de vidgade kunskaper i krigsvetenskapens olika delar och de ökade insikter i icke militära ämnen som främjar tjänsten vid flygvapnet. Undervisningen vid allmänna kursen har vidare till syfte att öka elevernas förmåga att utbilda och leda andra, att snabbt och logiskt lösa olika problem och att muntligt eller skriftligt redovisa lösningen.

Vid FKHS anordnas vidare en stabskurs och en teknisk kurs. Ändamålet med stabskursen är att meddela eleverna de ytterligare kunskaper och insikter som är erforderliga för flygvapnets personal i högre staber. Den tekniska kursen har till ändamål att bibringa eleverna kunskaper och insikter, som är erforderliga för tjänst i motsvarande teknisk befattning vid högre staber och flygförvaltningen.

Utbildningstiden är för närvarande vid allmänna kursen omkring sju månader och vid de högre kurserna omkring 12 månader. Allmänna kur-

sen skall anordnas varje år och de högre kurserna vartannat år. Inryckning sker till samtliga kurser i början av oktober.

I likhet med förhållandet vid KSHS förekommer ej några inträdesprov vid FKHS. Som ordinarie elev till allmänna kursen beordras samtliga officerare på stat vid flygvapnet efter fem (från och med 1960 sex) års anställning som officer. Kommendering till stabskursen eller tekniska kursen kan komma i fråga för officer, som under allmänna kursen erhållit sådana betyg och allmänna vitsord, att han dels bedömes kunna tillgodogöra sig utbildningen vid vederbörande kurs, dels ock bedömes lämplig för tjänst i högre staber och i flygförvaltningen.

Det genomsnittliga antalet elever utgör, vid allmänna kursen 30—35 samt vid stabskursen och tekniska kursen tillhopa 15—20.

Slutbetyg sättes vid allmänna kursen. Vad angår de högre kurserna har principerna för betygssättningen varierat. Betygssättning avses ske från och med läsåret 1959—1960.

Det är förutsatt, att högskoleutbildningen i viss utsträckning skall vara samordnad. Således skall undervisningen i krigsvetenskapliga ämnen vid KHS avse att bibringa eleverna kännedom om de gemensamma grundläggande principerna för Sveriges försvar, kunskap om samverkan mellan såväl högre som lägre förband ur olika försvarsgrenar samt fördjupad insikt om krigets totala karaktär. Eleverna vid KHS skall även deltaga i samövningar i form av krigsspel, stabstjänstövningar och andra tillämpningsövningar med elever från andra försvarsgrenars högskolor.

Frågan om en vidgad samordning av den militära högskoleutbildningen har även berörts av tidigare utredningar. Arméns officersutbildningskommitté förordade således (SOU 1946: 38), att undervisningen vid försvarsgrenshögskolorna i viss utsträckning samordnades. Samundervisning borde enligt detta förslag främst ske i ämnen av informatorisk karaktär. Vidare borde gemensamma stabstjänstövningar förekomma. Ett chefskollegium skulle handha för högskolorna gemensamma frågor. Även försvarets officersutbildningskommitté förordade i sitt år 1950 avgivna betänkande (stencilerat), att undervisningen vid de militära högskolorna samordnades så långt det var möjligt. Samordning borde ske i syfte att åvägabringa en enhetlig utbildning inom hela försvaret och att på bästa sätt utnyttja disponibla lärarkrafter och utbildningsresurser. I första hand borde undervisningen i ämnen som strategi och stabstjänst samordnas. Denna samordning avsågs skola regleras av ett chefsråd, bestående av de tre högskolecheferna.

De av arméns officersutbildningskommitté och försvarets officersutbildningskommitté framförda förslagen har endast i ringa omfattning förverkligats. Kungl. Maj:t har dock den 2 februari 1951 föreskrivit, att cheferna för försvarsgrenshögskolorna skall sammanträda minst en gång årligen eller eljest då någon av högskolecheferna så påyrkar för att samordna

undervisningen vid högskolorna och i övrigt vidtagna de åtgärder som kan bidra till enhetlighet i utbildningen (högskolornas chefsråd).

Inom ramen för undervisningen om strategiska förhållanden genomföres även vissa applikatoriska studier. Årligen anordnas sålunda två—tre strategiska tillämpningsexempel, vari deltagar eleverna vid KHS äldre årskurs och eleverna vid KSHS och FKHS stabskurser eller tekniska kurser. Mot bakgrunden av dessa teoretiska exempel avhålls en vecka årligen en för högskolorna gemensam fältövning, vari deltagar samma elever som i de strategiska tillämpningsexemplen. Vidare föreläser årligen högre företrädare för totalförsvaret m. m. inför de församlade högskolorna.

Kompletterande stabsutbildning förekommer för närvarande i form av s. k. aspiranttjänstgöring. Vid armén tjänstgör de officerare som efter genomgång av KHS (företrädesvis stabslinjen) uttagits till aspiranter vid generalstabskåren, under sammanlagt två—två och ett halvt år vid försvarsstaben, arméstaben, KHS, försvarets kommandoexpedition och centrala värnpliktsbyrån. Tjänstgöringen i varje befattning omfattar omkring ett halvt år. Väl vitsordad aspiranttjänstgöring grundad på en särskild betygssättning utgör villkor för senare utnämning till generalstabsofficer. Vid marinen tjänstgör samtliga officerare, som med godkända betyg genomgått KSHS stabskurs, under sammanlagt ett och tre kvarts år vid försvarsstaben, marinstaben, marinkommandostabs operationsavdelning eller försvarets kommandoexpedition. Varje officer tjänstgör vid två av dessa enheter, varvid tjänstgöringen vid varje enhet omfattar ungefär halva den sammanlagda tjänstgöringstiden. Den ena tjänstgöringsperioden avses i princip för tjänst i operativ befattning, den andra för tjänst i befattning berörande organisation eller utbildning. Utöver ordinarie vitsord ges under aspiranttjänstgöringen inga särskilda betyg. Vid flygvapnet kommenderas enstaka officerare, som genomgått FKHS stabskurs, till aspiranttjänstgöring vid försvarsstaben. Härutöver förekommer icke aspiranttjänstgöring.

Vid försvarsstaben skall enligt uttalanden i samband med 1948 års försvarsbeslut (prop. 1948: 206, s. 140 och 295 samt prop. 1948: 209, s. 44) finnas 16 aspiranter (10 ur armén, 3 ur marinen och 3 ur flygvapnet). Detta antal aspiranter har dock aldrig uppnåtts.

Högskoleutredningens förslag

Målsättningen för stabsutbildningen

Utredningen har undersökt, om den nuvarande målsättningen för den högre stabsutbildningen är ägnad att ge klara riktlinjer för utbildningen. Mot bakgrunden av överväganden rörande det framtida krigets natur och den framtida strukturen av den svenska krigsmakten har utredningen kommit till den uppfattningen, att den nuvarande målsättningen för den högre stabsutbildningen måste höjas. Målsättningen för ifrågasvarande utbildning

får emellertid enligt utredningen ej sättas högre än att den kan uppnås under en rimlig utbildningstid och med rimliga utbildningsresurser. Utredningen har ansett sig kunna förutsätta, att högskolorna skall meddela hela den utbildning som erfordras för tjänstgöring i kvalificerade befattningar vid högre staber och i kvalificerade lärarbefattningar. För tjänstgöring i särskilt kvalificerade befattningar vid högre staber och i särskilt kvalificerade lärarbefattningar och för tjänstgöring som chef för högre förband erfordras emellertid enligt utredningens uppfattning viss kompletterande stabsutbildning utöver den nu avsedda högskoleutbildningen.

Mot bakgrunden av de anförda synpunkterna föreslår utredningen följande målsättning för den högre stabsutbildningen vid högskolorna.

Utbildningen har till allmänt syfte att ge eleverna de vidgade kunskaper om krigsmakten och det övriga totalförsvaret samt de ökade insikter om samhällslivet i övrigt som är erforderliga för att göra eleverna skickade

att tjänstgöra i kvalificerade befattningar vid högre staber samt i kvalificerade lärarbefattningar;

att — efter ytterligare utbildning — tjänstgöra i särskilt kvalificerade befattningar vid högre staber och i särskilt kvalificerade lärarbefattningar; samt

att — efter ytterligare utbildning och praktisk tjänstgöring — tjänstgöra som chefer för högre förband.

Utbildningen skall främst ta sikte på verksamheten under krig.

Utbildningen skall befrämja utvecklingen av de grundläggande egenskaper som i krig erfordras hos högre chefer.

Utbildningen skall bibringa eleverna en enhetlig grundsyn på försvarsproblemen.

Utbildningen för krig bör ge samtliga elever ingående kännedom om den egna försvarsgrenen samt god kännedom om vårt lands strategiska problem, om andra försvarsgrenar och om övriga komponenter inom totalförsvaret. Utbildningen bör härjämte ge eleverna vana att lösa de problem, som uppkommer genom att verksamheten inom det totala försvaret måste samordnas i betydande utsträckning.

Utbildningen för tjänsten i fred bör ge eleverna kännedom om planering och krigsplanläggningsarbete, om beredskapsåtgärder i fred, om anslagsberäkningar och budgetarbete samt om planläggning av större övningar. Utbildningen bör vidare ge eleverna grundlig insikt om tekniska faktorer som inverkan på operationer och på behov av stridsmedel ävensom en god förståelse att i samarbete med representanter för olika delar av totalförsvaret göra jämförande analyser av t. ex. vapensystem med hänsynstagande till ekonomiska faktorer.

Utbildningen skall bedrivas så att urval efter likartade normer kan ske av dem som bedömes äga förutsättningar att senare tjänstgöra i särskilt kvalificerade befattningar vid högre staber och i särskilt kvalificerade lärarbefattningar samt som chefer för högre förband.

Omfattning av den högre stabsutbildningen

På grundval av den angivna målsättningen har utredningen verkställt en översyn av de kursplaner som för närvarande gäller för den högre

stabsutbildningen. Utredningen har därvid sökt klarlägga erforderliga förändringar i utbildningen. En vidgad kännedom om andra försvarsgrenars förhållanden och om det totala försvaret har sålunda ansetts nödvändig. Vidare har utredningen undersökt i vilken utsträckning elever ur olika försvarsgrenar bör bibringas ett ensartat kunskapsstoff, d. v. s. i vilken utsträckning utbildningen bör samordnas. Därvid har bland annat eftersträfvats att sammanföra eleverna i gemensamma studiegrupper för att lösa gemensamma problem.

Utredningen har sett som en viktig uppgift att inventera utbildningsbehoven och att fastställa erforderligt timantal för undervisningsämnen. Efter samråd med lärare från de olika högskolorna har nya kursplaner uppgjorts för KHS stabslinje samt för KSHS och FKHS stabskurser. Kursplanerna har utarbetats ämnesområdesvis. Sålunda har all utbildning i ämnen av strategisk natur sammanförts till ämnesområdet strategi. På samma sätt har ämnen av teknisk art sammanförts till ämnesområdet teknik. I kursplanerna föreslår utredningen för varje ämnesområde viss undervisningstid samt dennas fördelning på samordnad och separat undervisning.

En översikt av nuvarande och föreslagna kursplaner erhålles av följande sammanställning.

Kurs	Nuvarande undervisningstid (timmar)	Föreslagen undervisningstid (timmar)		
		Samordnad	Separat	Total
KHS stabslinje	2 910	837	2 063	2 900
KSHS stabskurs (sjö/ka)	1 682/1 690	672/737	1 274/1 270	1 946 /2 007
FKHS stabskurs	1 224 ¹	686	1 056	1 742 ¹

¹ Tillkommer för flygtjänst 200 timmar.

Av sammanställningen framgår — med utgångspunkt i att ett år omfattar cirka 1 400 timmar — att den nuvarande två-åriga utbildningstiden vid KHS stabslinje ej föreslås skola överskridas. I fråga om KSHS och FKHS stabskurser innebär förslaget en utbildningstid av omkring 18 respektive 17 månader. Då allmänna kursen vid KSHS har en längd av sex och vid FKHS en längd av sju månader, kommer med den av utredningen föreslagna tiden för de högre kurserna den totala utbildningstiden vid KSHS och FKHS att utgöra omkring två år.

För närmare kännedom om de föreslagna kursplanerna torde få hänvisas till utredningens betänkande. I korthet innebär förslagen, att eleverna ges en vidgad kännedom om andra försvarsgrenars strategiska, taktiska och operativa förhållanden och om det totala försvarets problem. Utbildningen i stabstjänst har tillmätts stort utrymme för att eleverna skall bli i huvud-

sak i lika mån rutinerade i stabsarbete efter i möjligaste mån enhetliga grunder. Teknikens inflytande på den militära organisationen och på operationerna har givits ökad plats i utbildningen. Huvudvikten har vidare lagts vid applikatorisk och motsvarande undervisning, eftersom eleverna enligt utredningen bör beredas tillfälle till omfattande självstudier och utbildningen bör genomföras under så aktiv medverkan från eleverna som möjligt. I utbildningstiden har även inlagts tjänstgöring vid egen försvarsgren, varjämte utredningen föreslagit, att alla elever skall beredas tillfälle till omkring två veckors tjänstgöring vid andra försvarsgrenar.

Omfattningen av den föreslagna samordnade undervisningen varierar i olika ämnesområden. I strategi är huvuddelen av undervisningen samordnad, och tiden för den samordnade undervisningen — tid för fem applikatoriska exempel inbegripen — uppgår till cirka 200 timmar. I taktik och operationer har likaledes föreslagits cirka 200 timmar samordnad undervisning, utgörande omkring hälften av den sammanlagda undervisningstiden. Den samordnade undervisningen hänför sig till mark-, sjö- och lufttaktik, till grunderna för operativ samverkan samt till applikatoriska exempel rörande sådan samverkan. Utöver de angivna 200 timmarna har tid upptagits för en gemensam fältövning i taktik och en gemensam fältövning i operationer. Även i övriga ämnen är den samordnade undervisningen av stor omfattning. Av den totala utbildningstiden utgöres sålunda omkring 40 % av samordnad undervisning.

Högskoleutredningen har funnit, att den samordnade applikatoriska undervisningen i princip bör bedrivas gemensamt. Strävan bör därvid vara att i största möjliga utsträckning sammanföra eleverna i blandade studiegrupper för att lösa de gemensamma problemen. I vilken utsträckning den samordnade undervisningen i övrigt kan göras gemensam säges bli beroende av programtekniska faktorer, vilka utredningen icke haft möjlighet att helt överblicka. Utredningen har emellertid kommit till den uppfattningen, att omkring hälften av den samordnade undervisningen bör kunna bedrivas gemensamt.

För närvarande har stabskurserna vid de skilda högskolorna inryckning ungefär vid samma tidpunkt — i början eller mitten av oktober. Då emellertid utbildningstiden är olika lång, avslutas kurserna icke samtidigt. Med hänsyn till att den föreslagna samordningen av undervisningen huvudsakligen avses skola koncentreras till senare delen av stabslinjernas årskurser, måste dock dessa framdeles avslutas vid ungefär samma tidpunkt. Högskoleutredningen föreslår därför, att KSHS och FKHS stabskurser påbörjas först sedan KHS stabslinje pågått ett halvt år. Härigenom tillgodoses det angivna önskemålet — KSHS och FKHS stabskurser föreslås ju, såsom framgått av det föregående, förlängda till omkring 18 respektive 17 månader. Då det emellertid säges vara lämpligt, att de allmänna kurserna

alltjämt påbörjas i början av oktober, föreslås det nuvarande uppehållet på ett halvt år mellan allmänna kurserna och stabskurserna vid KSHS och FKHS försvinna. Detta innebär vissa olägenheter i förhållande till nuläget, men utredningen har funnit, att övriga tänkbara alternativ för att tillmötesgå önskemålet medför än större olägenheter, såsom ökat behov av lärare, halvårsuppehåll i stabskurserna vid KHS, KSHS eller FKHS eller återgång till vårinryckning vid KHS.

I detta sammanhang pekar utredningen även på ett annat problem, nämligen frågan om samordning mellan stabsutbildningen och den tekniska utbildningen. För KHS vidkommande innebär samordningen av högskolornas stabsutbildning, att den nuvarande gemensamma utbildningen i taktik och stabstjänst vid KHS stabslinje och de tekniska linjerna måste slopas. Detta är enligt utredningens uppfattning beklagligt, men å andra sidan anser utredningen det vara mera betydelsefullt, att samordningen av undervisningen mellan KHS stabslinje samt KSHS och FKHS stabskurser kommer till stånd. Och en viss samordning mellan KHS tekniska linjer och stabslinje av undervisningen i taktik och stabstjänst torde ändå enligt utredningen kunna ske i fortsättningen, även om denna samordning icke som hittills i någon högre grad kan få formen av gemensam undervisning. Ett särskilt problem erbjuder vidare KSHS, där stabskurs och tekniska kurser anordnas vartannat år. Detta innebär, att endast varannan av övriga högskolors stabskurser kan samordnas med en stabskurs vid KSHS. Då elevantalet är så litet, att en inryckning varje år icke kan äga rum vid KSHS, föreslås att samordning, låt vara i begränsad omfattning, kommer till stånd vartannat år mellan KSHS tekniska kurser och övriga högskolors stabskurser. Motsvarande problem är icke aktuellt vid FKHS, eftersom där delvis hopslagna stab- och tekniska kurser torde komma att anordnas varje år.

Den allmänna krigshögskolekurs vid armén vilken enligt propositionen 1960: 109 föreslagits skola tillkomma bör enligt utredningens mening icke inordnas i KHS.

Ledning av stabsutbildningen

Enligt utredningens mening kommer den föreslagna samordnade undervisningen att kräva en kontinuerligt verksam ledning såväl vid de olika årskurserna som centralt.

I fråga om *ledningen vid de olika årskurserna* föreslår utredningen, att för varje årskurs inom de olika operativa linjerna en lärare utses att tillika vara kurschef. Vid armé- och flyglinjerna blir det två kurschefer — en för äldre och en för yngre kursen. På marinlinjen anordnas stabskurs endast vartannat år. Även vid de årskurser, där marin stabskurs saknas och ersättes av teknisk kurs, säges dock en lärare ur marinen erfordras för samordning av undervisningen vid den marina tekniska kursen med undervisningen vid armé- och flyglinjernas samtida stabskurser. Enligt för-

slaget kommer det alltså att ständigt finnas sex kurschefer, två ur vardera armén, marinen och flygvapnet.

De tre kurscheferna för en årskurs bildar ett lag, som upprättar dels förslag till undervisningsplan för den samordnade utbildningen, dels förslag till period- och månadsprogram, som anger fördelningen av den till buds stående tiden mellan å ena sidan samordnad och å andra sidan separat utbildning.

I fråga om den *centrala ledningen* anser utredningen, att ett centralorgan kan anförtros befogenhet och ansvar jämväl för den separata utbildningen. Det är emellertid enligt utredningens uppfattning även möjligt att låta den separata utbildningen alltjämt vara underställd särskilda chefer ur armén, marinen och flygvapnet. Med dessa utgångspunkter diskuterar utredningen följande två huvudalternativ, nämligen dels en organisation med tre högskolor och beslutande samordningsorgan för den samordnade undervisningen, dels ock en organisation med en högskola.

En organisation med tre högskolor och beslutande samordningsorgan innebär enligt förslaget, att de nuvarande högskolorna bibehålles. Den samordnade undervisningen ledes av samordningsorganet, medan den separata undervisningen ledes av varje högskolechef för sig. Samordningsorganet bör vara direkt underställt överbefälhavaren. Beträffande den separata undervisningen bör högskolechefen fortfarande lyda under vederbörande försvarsgrenschefer. Högskolecheferna svarar för att samordningsorganet erhåller erforderlig orientering om de order och anvisningar som av försvarsgrenschefer utfärdas beträffande den separata undervisningen.

Av naturliga skäl föreslås all planläggning av undervisningen vid de tre högskolorna skola uppbyggas kring den samordnade undervisningen. Fördelningen i detalj av undervisningen mellan å ena sidan samordnad och å andra sidan separat undervisning fastställs — efter förslag av kurscheferlagen och med iakttagande av överbefälhavarens direktiv — av samordningsorganet. Vidare kommer samordningsorganet att få stort inflytande på tillsättandet av lärare för den samordnade utbildningen, på det gemensamma urvalet av elever m. m.

Utredningen har övervägt att låta den samordnade undervisningen ledas av en högskolestyrelse, bestående av de tre högskolecheferna. En sådan högskolestyrelse skulle ersätta det nuvarande chefsrådet. Utredningen har emellertid funnit, att en dylik styrelse — även med stor samarbetsvilja hos högskolecheferna — icke är funktionsduglig, och i stället föreslagit, att den samordnade undervisningen skall ledas av en särskild befattningshavare, som benämnes *högskoleinspektör*. Denne bör vara beställningshavare i lönegrad B 4. Högskoleinspektören bör biträdas av en regementsofficer i lönegrad A 24 eller A 26.

Högskolecheferna, som i allt väsentligt har samma uppgifter och samma ansvar som i nuvarande organisation, föreslås alltjämt skola vara placerade

i lönegrad B 3. I övrigt innebär förslaget viss personalförstärkning. Den föreslagna personaluppsättningen framgår av särskilda sammanställningar (*bilagorna A och B*).

En organisation med en gemensam högskola innebär enligt utredningens uppfattning, att personalen är sammanhållen i en fast organisatorisk ram och underställd en chef. Däremot kan icke det kravet uppställas på en sådan högskola, att undervisningen skall vara helt gemensam. Såsom framgått av det föregående kan ju undervisningen vid högskolornas olika linjer enligt utredningens uppfattning endast delvis bedrivas gemensamt.

Den högre stabsutbildningen måste även i en gemensam högskola enligt utredningen organiseras på en markoperativ linje, motsvarande KHS stabslinje, en sjöoperativ linje, motsvarande KSHS stabskurs, och en luftoperativ linje, motsvarande FKHS stabskurs. I en gemensam högskola bör vidare KSHS och FKHS allmänna och tekniska kurser ingå. För att kunna bedöma personalbehovet i en gemensam högskola räknar utredningen slutligen med att även KHS tekniska linjer skall ingå i organisationen.

Vad angår en gemensam högskolas lydtnadsförhållanden till högre myndighet bör såväl överbefälhavarens inflytande på den samordnade undervisningen som försvarsgrenschefs inflytande på den separata undervisningen säkras. Det säges härutinnan vara naturligt, att högskolan underställes överbefälhavaren, men att försvarsgrenscheferna tillförsäkras rätt att ge högskolechefen anvisningar och att inspektera utbildningen, envar såvitt rör hans verksamhetsområde.

Högskolechefen i en gemensam högskola förutsättes skola utöva ledningen av samtliga kurser och fatta beslut i alla frågor, som berör såväl den samordnade som den separata undervisningen. Högskolechefen kan och bör dock delegera vissa ärenden till kurscheferna. I fråga om den samordnade undervisningen skall högskolechefen särskilt svara för dess organisation samt — med iakttagande av de direktiv överbefälhavaren kan finna gott meddela — fastställa de kursplaner m. m. som uppgöres av kurschefslagen. Högskolechefen föreslås vara generalmajor eller konteramiral i lönegrad B 5. Till hans förfogande bör stå två regementsofficerare i lönegrad A 26 och 24. Dessa bör tillhöra andra försvarsgrenar än högskolechefen.

Högskoleutredningen har övervägt att direkt under högskolechefen ställa linjechefer, närmast motsvarande de nuvarande högskolecheferna. Dessa skulle dels vara högskolechefens rådgivare, dels svara för att den separata utbildningen mellan olika årskurser inom samma linjer koordineras. Utredningen har funnit, att sådana linjechefer med säkerhet är nödvändiga under en övergångstid till den nya organisationen, bedömd till högst ett utbildningsår, men anser att de därefter bör avvecklas. Uppgiften att biträda högskolechefen och att samordna undervisningen inom varje linje synes efterhand kunna lösas av äldste kurschefen för den berörda linjen. Denne bör vara överste (motsvarande) i lönegrad B 1.

Av sammanställningen (*Bilaga A*) framgår i övrigt det beräknade personalbehovet för skolans ledning och administration. Behovet av lärarbefattningar (*Bilaga B*) beräknas i huvudsak vara detsamma för en gemensam högskola som för separata högskolor med en högskoleinspektör.

För egen del anser högskoleutredningen att förutsättningar i och för sig föreligger för att sammanföra högskoleutbildningen till en gemensam högskola genom att högskolorna avses skola förläggas till en gemensam byggnad. Utredningen anser emellertid icke, att några mera väsentliga fördelar föreligger med en gemensam högskola. Utredningen är i stället av den uppfattningen att nackdelarna med en gemensam högskola överväger de fördelar som står att vinna med en sådan organisation. Med hänsyn härtill anser sig utredningen böra förorda en organisation med en högskoleinspektör och tre högskolor.

I denna del anför utredningen följande.

Utredningen har beaktat, att utvecklingen med stor sannolikhet går mot allt större sammanhang mellan krigsmaktens olika delar. Den omläggning av den högre stabsutbildningen som föreslås får vidare praktiskt resultat först under senare hälften av 1960-talet, då enligt den nya ordningen utbildade stabsofficerare kan beräknas träda i verksamhet. Dessa förhållanden talar för att redan nu sammanföra den nuvarande försvarsgrensvis bedrivna stabsutbildningen i en högskola. Å andra sidan har ett flertal skäl mot en gemensam högskola anförts. Även om vissa av de anförda skälen icke kan anses övertygande, måste emellertid vikt fästas vid att försvarsgrenschefs möjlighet att utöva inflytande på undervisningen försvåras vid en sammanslagning av högskolorna. Utredningen vill framhålla, att den tidpunkt för närvarande icke kan skönjas, då de nuvarande försvarsgrenarna kommer att bilda en enhet. Det inflytande som försvarsgrenarnas ökade sammanhang har medfört illustreras visserligen av att omkring 40 procent av utbildningstiden för stabslinjerna bör samordnas, inkluderande de viktigaste och styrande ämnesområdena. Återstående del av undervisningstiden är emellertid alltjämt i huvudsak separat och »försvarsgrensvis», vilket kräver inflytande från försvarsgrensledningen. Vid en organisation med en gemensam högskola blir emellertid försvarsgrenschefs inflytande mera medelbart, eftersom försvarsgrenscheferns direktiv skall riktas till den gemensamme högskolechefen. Chefen för en gemensam högskola måste vidare antagas sakna erforderlig sakkunskap för att i detalj kunna bedöma alla uppkommande frågor rörande utbildningen. Han har heller icke samma möjlighet som en högskolechef i den nuvarande organisationen att kontinuerligt följa och utveckla undervisningen inom varje område. Härtill kommer, att en gemensam högskola innebär ett kraftigt ingrepp i nuvarande på långvarig tradition och erfarenhet grundade högskoleutbildning inom krigsmakten.

Utredningen anser sammanfattningsvis, att goda förutsättningar för att sammanföra högskoleutbildningen i en gemensam högskola i och för sig föreligger genom att högskolorna avses skola förläggas till en gemensam byggnad i f. d. A 1 etablissement. Väsentliga fördelar med en gemensam högskola måste emellertid påvisas för att ett sådant ingrepp i bestående organisation överhuvudtaget skall kunna försvaras. Sådana fördelar före-

ligger enligt utredningens mening icke. Utredningen är tvärtom av den uppfattningen, att de påvisade nackdelarna med en gemensam högskola vida överväger de fördelar som må vara förenade med en sådan organisation. Undervisningssystemet är vidare detsamma i bägge de ifrågasatta alternativen, på grund varav stabsutbildningen kan bedrivas i stort sett lika effektivt i en organisation med tre högskolor och en högskoleinspektör som i en gemensam högskola. Med hänsyn till det anförda anser utredningen sig böra förorda en organisation med tre högskolor och en högskoleinspektör. Därvid utgår utredningen från att det förhållandet, att en organisation med en gemensam högskola är mindre kostnadskrävande, icke kan tillmätas avgörande betydelse. Utredningen vill i detta sammanhang erinra om möjligheten att på motsvarande sätt som skett i samband med andra reformer genom rationaliseringar inom andra delar av krigsmakten frigöra för högskoleutbildningen erforderlig personal.

Utredningen vill slutligen framhålla, att en organisation enligt förslaget, därest utvecklingen framdeles skulle så påfordra, lätt kan omvandlas till en gemensam högskola.

Kompletterande stabsutbildning

Såsom tidigare antytts erfordras enligt utredningens uppfattning viss kompletterande stabsutbildning för tjänstgöring i särskilt kvalificerade befattningar vid högre staber och särskilt kvalificerade lärarbefattningar samt för tjänstgöring som chef för högre förband. Denna utbildning för vissa särskilt uttagna officerare — stabsaspiranter — föreslås i princip skola vara densamma för officerare ur samtliga försvarsgrenar. Utbildningen föreslås skola meddelas i form av *stabstjänstgöring*, varigenom också ett visst behov av arbetskraft vid högre staber täckes, samt i form av *fältövningar* och *annan praktisk tjänstgöring*. Utredningen anser vidare, att det bör upptagas till övervägande att senare under officerskarriären införa en för krigsmakten gemensam kompletterande operativ kurs för regementsofficerare.

Målet för stabstjänstgöringen bör enligt utredningen vara att dels ge de unga officerarna en allmänt praktisk erfarenhet från den högre stabstjänsten, dels göra dem kompetenta att efter avslutad utbildning bekläda särskilt kvalificerade kompaniofficersbefattningar vid högre staber eller högskolor.

Erfarenheten anses visa, att de vid armén praktiserade principerna för utbildning av generalstabsaspiranter i huvudsak är lämpliga och bör kunna tillämpas även vid de andra försvarsgrenarna. Kraven på att utbildningen verkligen tillgodoser syftet anser utredningen dock böra skärpas. Högskoleutredningen föreslår, att officeren under aspiranttiden om möjligt skall tjänstgöra såväl vid de tre försvarsgrenarna som vid försvarsstaben. För att stabsaspiranten skall få tillfälle att se problemen ur annan synvinkel än högkvarterets är det vidare utredningens uppfattning, att någon del av tjänstgöringen bör vara förlagd till regional stab (militärbefälsstab, marinkommandostab eller flygeskaderstab).

För att de blivande stabsofficerarna inom rimlig tid skall nå de befattningar, för vilka de är avsedda bör enligt utredningen stabstjänstgöringens längd helst icke överstiga två år. Å andra sidan anses varje tjänstgöringsperiod icke böra omfatta kortare tid än cirka sex månader. Totalt förutsättes sålunda fyra tjänstgöringsperioder skola medhinnas under aspiranttiden.

Ändamålet med fältövningarna bör enligt utredningens uppfattning vara att komplettera tidigare högskoleundervisning, främst i vad rör utvecklingen på det taktiska och operativa området, samt att skapa ytterligare underlag för bedömningen av aspiranterna inför deras förestående inplacering i staberna. Antalet fältövningar under aspiranttiden föreslås skola vara två, vardera om cirka en veckas längd.

Utredningen framhåller slutligen betydelsen av att stabsaspiranterna under den kompletterande stabsubildningen i största möjliga utsträckning beredes tillfälle att medverka vid större övningar med staber och förband. Ungefär hälften av denna tjänstgöring anses böra ske vid annan än egen försvarsgren.

Ansvaret för stabsaspiranternas utbildning anser utredningen böra åvila försvarsstabschefen beträffande de aspiranter som tjänstgör vid försvarstaberna samt vederbörande försvarsgrensstabschef beträffande de aspiranter som tjänstgör inom försvarsgrenen. Frågor rörande stabsaspiranternas tjänstgöring föreslås skola handläggas av en *aspirantnämnd*, bestående av försvarsstabschefen och försvarsgrensstabscheferna med den förre som ordförande. På grundval av den fördelning som denna nämnd gör upp förutsättes stabsaspiranterna skola kommenderas till tjänstgöring i olika staber av vederbörande försvarsgrenschefer.

Krigshögskolornas lokaler

Vid flera tillfällen har framhållits betydelsen av att högskolorna förläggas till en gemensam byggnad (jfr prop. 1939:154 och 1946:91). Av skilda anledningar har detta önskemål emellertid ännu icke kunnat förverkligas. I samband med att Svea artilleriregemente utflyttade till Sundbyberg, har Kungl. Maj:t emellertid den 27 september 1957 medgivit, att högskolorna fick förläggas till nämnda regementes gamla etablissement. Beslutet har ännu icke verkställts. Enligt utredningens uppfattning är det en ovillkorlig förutsättning att de olika stabslinjerna blir förlagda i nära anslutning till varandra i en gemensam byggnad för att den föreslagna samordningen i utbildningen vid högskolorna skall kunna genomföras. Innan Kungl. Maj:ts beslut att högskolorna skall förläggas i f. d. Svea artilleriregementes etablissement förverkligas, säges därför utredningens förslag icke kunna genomföras, endast förberedas.

Kostnadsberäkningar

Utredningens förslag i fråga om den samordnade undervisningen med tre högskolor och en högskoleinspektör förutsätter viss personalförstärkning, vilket medför ökade kostnader i förhållande till nuläget. Kostnadsökningen uppgår till omkring 290 000 kronor per år, varav omkring 170 000 kronor hänför sig till fem nya lärarbeställningar. Det är utredningens uppfattning, att den beräknade kostnadsökningen är ringa i förhållande till den stegring av stabsutbildningens värde som erhålles, därest utredningens förslag genomföres.

Utredningen beräknar merkostnaderna vid den alternativt dryftade lösningen med en gemensam högskola till sammanlagt cirka 177 000 kronor, varav 170 000 kronor avser nya lärarbefattningar.

Yttranden

Över högskoleutredningens förslag har försvarsgrenscheferna yttrat sig. I huvudsak har de anfört följande.

Chefen för armén finner inriktningen av utredningens förslag lämplig och är beredd acceptera vissa olägenheter för försvarsgrensutbildningen. Arméchefen föreslår, att principbeslut snarast fattas om utökad samordning mellan försvarsgrenarnas högskolor. Denna samordning bör emellertid ta sig uttryck i skapandet av en gemensam högskola. Arméchefen bedömer en sammanslagning av högskolorna som en av de viktigaste åtgärderna för att åstadkomma en enhetlig militär grundsyn. Sannolikt skulle en sådan åtgärd även verksamt bidra till att påskynda den integration av försvarsgrenarna som den tekniska och taktiska utvecklingen kommer att kräva. Vidare föreslår chefen för armén, att den gemensamma undervisningen för KHS stabslinje och tekniska linjer bibehålles. Enligt arméchefen bör även möjligheterna att samordna den högre tekniska officersutbildningen inom försvaret närmare utredas. I avvaktan härpå bör i vart fall den gemensamma undervisningen för stabslinjen och de tekniska linjerna vid KHS bibehållas i så stor omfattning som är praktiskt möjligt. Arméchefen hävdar vidare att den föreslagna allmänna krigshögskolekursen bör anslutas till KHS.

Chefen för marinen förordar en fortsatt och vidgad samordning av undervisningen vid de tre försvarsgrenshögskolorna med början redan hösten 1960. Marinchefen biträder utredningens förslag, att de nuvarande tre högskolorna bör bibehållas och liksom hittills lyda under respektive försvarsgrenschef. Den samordnade undervisningen bör emellertid icke ledas av en högskoleinspektör. I stället föreslås ledningen skola utövas av en högskolestyrelse bestående av de tre högskolecheferna. Marinchefen föreslår vidare, att stabslinjerna vid samtliga skolor skall pågå under omkring 18 månader med inryckning på hösten. De år då stabskurs ej anordnas vid

KSHS, bör viss samundervisning ske mellan denna skolas tekniska kurser och övriga skolors stabslinjer. Efter avslutad stabsutbildning bör de bästa eleverna ur alla tre försvarsgrenarna meddelas kompletterande utbildning i form av aspiranttjänstgöring. Slutligen föreslår marinchefen, att generalstabskåren avskaffas och eventuellt ersättes med en försvarsstabskår.

Chefen för flygvapnet tillstyrker i huvudsak högskoleutredningens förslag. Sålunda biträdades i princip den angivna målsättningen och förslaget till ökad utbildningstid för den högre stabsutbildningen. Enligt flygvapenchefen kommer emellertid förlängningen av utbildningstiden att för flygvapnet medföra behov av statökningar motsvarande antalet officerare och den tid som de kommenderas till utbildning vid FKHS högre kurs. Orsaken härtill anges vara, att flygvapnets personaltillgång icke innefattar någon kommenderingsreserv för officerare. Utredningens förslag till organisation av den högre stabsutbildningen med bibehållande av tre högskolor biträdades. Därest inrättande av en beställning för högskoleinspektör av ekonomiska skäl ej är möjlig, bedömes dock samordning av undervisningen kunna ske genom samverkan mellan högskolecheferna i en högskolestyrelse. Den föreslagna stabsaspiranttjänstgöringen anses i varje fall för flygvapnets officerare böra modifieras, så att sammanlagda tiden för aspiranttjänstgöring och stabstjänst blir högst fyra år.

Överbefälhavarens förslag

Överbefälhavaren anser, att utredningens förslag till målsättning för undervisningen i huvudsak är lämpligt. Den ökade samordningen av utbildningen bör om möjligt försöksvis tillämpas redan vid de kurser som inrycker hösten 1960. För att nå önskad samordning mellan de skilda linjerna är det emellertid nödvändigt att kurstiderna i största möjliga utsträckning bringas att sammanfalla. En förlängning av marinens och flygvapnets stabskurser är därför enligt överbefälhavarens uppfattning önskvärd och även ur andra synpunkter ett starkt krigsmaktsintresse. I princip finner överbefälhavaren en kurslängd av högskoleutbildningen om cirka två år vara ett önskemål för samtliga försvarsgrenar. Härigenom anses eleverna erhålla möjlighet att i erforderlig utsträckning studera problemen inom såväl krigsmakten som totalförsvaret i övrigt.

Grundtanken vid utformandet av undervisningen vid krigsmaktens högre skolor bör enligt överbefälhavaren vara en gemensam högskola för samtliga försvarsgrenar. Denna skola bör lyda direkt under överbefälhavaren men försvarsgrenscheferna bör tillförsäkras erforderligt inflytande på de delar av undervisningen, som faller inom deras ansvarsområde. Den slutliga utformningen av lydnadsställningen kan dock bli beroende av resultaten av pågående utredningar rörande krigsmaktens högsta ledning. Överbefälhavaren motiverar sitt ställningstagande sålunda.

Den högre officersutbildningen inom krigsmakten bör, som tidigare framhållits i ett flertal sammanhang, bland annat leda till att bibringa den personal, som avses bekläda viktigare poster i staber och förband, en entydig militär grundsyn på våra försvarsproblem och på principerna för vårt försvar, att oberoende av försvarsgrenstillhörighet skapa ett rekryteringsunderlag för högre, gemensamma staber och att bilda en fast grund för samverkan såväl inom och mellan försvarsgrenarna som inom totalförsvaret.

För att nå detta mål anser jag det lämpligast att undervisningen sker vid en gemensam skola. Ett flertal skäl mot en gemensam högskola har anförts nu liksom av tidigare utredningar. Främst har uttalats farhågor för att försvarsgrenschefs möjlighet att utöva inflytande på undervisningen skulle försvåras vid en sammanslagning av högskolorna.

Sammanslagningen av högskolorna är en viktig åtgärd för att åstadkomma den enhetliga militära grundsynen. Sannolikt skulle en sammanslagning också i hög grad bidra till att påskynda den integration av försvarsgrenarna, som utvecklingen troligen kommer att kräva. Traditioner och försvarsgrensmässiga skäl får härvid icke skjutas i förgrunden.

Högskoleutredningen av 1958 har visat, att omkring 40 % av utbildningstiden för stabslinjerna bör samordnas, inkluderande de viktigaste och styrande ämnesområdena. Återstående 60 % av utbildningen på stabslinje samt huvudparten av utbildningen på tekniska och allmänna kurser är alltjämt separat och »försvarsgrensvis», vilket givetvis kräver inflytande från berörd försvarsgrenschef. Även om den föreslagna fördelningen mellan samordnad och separat undervisning samt den nuvarande instruktionsmässiga fördelningen av ansvarsområden mellan överbefälhavare och försvarsgrenschefer kan föranleda diskussion om den lämpligaste organisationsformen, anser jag dock inriktningen mot en gemensam högskola vara att föredra. En sådan läser icke kommande organisationsändringar. Frågan om försvarsgrenschefernas inflytande på separat utbildning kan lösas genom att de tillförsäkras direktiv- och inspektionsrätt beträffande den här avsedda verksamheten. Jag anser det även nödvändigt att acceptera vissa nackdelar beträffande den ur försvarsgrenarnas synpunkt lämpligaste tidsplanen för utbildningen i syfte att åstadkomma erforderlig samordning.

Även ur ekonomisk och praktisk synpunkt torde det på lång sikt vara gynnsammare med en gemensam skola än med försvarsgrensvisa sådana.

Till den av överbefälhavaren föreslagna gemensamma högskolan bör enligt överbefälhavaren hänföras ej enbart stabskurser utan även tekniska och allmänna kurser vid alla försvarsgrenar. Även då det gäller de tekniska linjerna anser överbefälhavaren, att vissa möjligheter finnes att i varje fall delvis samordna undervisningen mellan försvarsgrenarna. Denna fråga avses emellertid skola utredas särskilt. Det förutsattes, att den redan beslutade sammanflyttningen av högskolorna till f. d. Svea artilleriregementes etablissement genomföres. Sammanslagningen av högskolorna bedömes kunna genomföras utan ökade kostnader. Därest principbeslut fattas, anser överbefälhavaren, att övergång till ny organisation bör kunna påbörjas under budgetåret 1961/62.

Överbefälhavaren biträder högskoleutredningens uppfattning att hela

den utbildning som erfordras för att bekläda särskilt kvalificerade befattningar vid högre staber m. m. icke kan inrymmas i utbildningstiden vid högskolorna. Med hänsyn härtill räknar överbefälhavaren med att särskilt uttagna officerare — stabsaspiranter — ges kompletterande stabsutbildning (aspiranttjänstgöring), vilken bör meddelas i form av praktisk stabs-tjänstgöring och fältövningar och annan praktisk tjänstgöring. Stabstjänstgöringen föreslås i princip skola ske på samma sätt som nu sker för generalstabsaspiranter vid armén. Tjänstgöringen bör dock enligt överbefälhavaren utsträckas till att omfatta tjänstgöring även vid andra försvarsgrensstaber än egen, helst även regional stab. Hur uttagning m. m. till aspiranttjänstgöring bör tillgå, avser överbefälhavaren att närmare utreda.

Sammanfattningsvis innebär överbefälhavarens förslag, att försvarsgrenarnas högskolor organiseras som en gemensam skola, att längden för den högre stabsutbildningen bör vara cirka två år, varför marinens och flygvapnets stabskurser bör förlängas, att i högskoleorganisationen bör ingå även tekniska och allmänna kurser, att genom den nya högskoleordningen uppstående behov av personal får tillgodoses främst genom omflyttning av stater inom krigsmaktens ramar, samt att utbildningen för särskilt kvalificerade befattningar kompletteras med aspiranttjänstgöring för vissa uttagna officerare.

Överbefälhavaren anför slutligen, att han avser fortsätta utredningsarbetet för att utarbeta detaljplaner för den föreslagna omorganisationen.

Departementschefen

Den militära högskoleutbildningen bedrivs i Sverige försvarsgrensvis vid krigshögskolan (KHS), sjökrigshögskolan (KSHS) och flygkrigshögskolan (FKHS). Dessa högskolor lyder direkt under försvarsgrensheferna utom i förvaltningshänseende, där de lyder under vederbörande centrala förvaltningsmyndighet.

Vid KHS meddelas undervisning på tre utbildningslinjer, nämligen stabslinjen, vapentekniska linjen samt ingenjörslinjen. Utbildningstiden vid KHS är två år eller något längre. Vid KSHS anordnas allmän kurs samt högre kurser, nämligen stabskurs, förbindelsekurs och tekniska kurser. Även en marinintendenturofficerskurs anordnas vid KSHS. Utbildningstiden är för närvarande vid allmänna kursen sex månader och vid stabskursen 14 månader. Vid FKHS anordnas allmän kurs, stabskurs och teknisk kurs. Allmänna kursen omfattar för närvarande omkring sju månader och högre kurserna omkring 12 månader. — De olika högskolornas verksamhet är endast i obetydlig omfattning samordnad.

I det föregående har jag redogjort för huvudpunkterna i högskoleutredningens betänkande angående den högre stabsutbildningen, för försvarsgrenshefernas yttranden däröver samt för överbefälhavarens förslag i ämnet.

Högskoleutredningens förslag som i huvudsak begränsats till den högre stabsutbildningen innebär i huvudsak följande. Med hänsyn till den militärtekniska utvecklingen förutses ett ökat sammanhang mellan totalförsvarets, främst krigsmaktens olika delar, vilkas inbördes beroende jämväl kan förutses komma att öka. Utvecklingen betingar krav på fördjupad kännedom om totalförsvarets olika delar hos officerare i samtliga operativa ledningsorgan. Mot bakgrunden härav anses erforderligt att dels förlänga utbildningstiden vid KSHS och FKHS stabskurser dels i görligaste mån samordna utbildningen för elever ur olika försvarsgrenar i syfte bibringa eleverna en enhetlig grundsyn på försvarsproblemen. Enligt utredningens bedömanden kan cirka 40 % av stabsutbildningen samordnas. Verksamheten kan enligt utredningen principiellt bedrivas antingen vid en gemensam högskola eller inom en organisation med tre högskolor och beslutande samordningsorgan för den samordnade undervisningen. Utredningen har för sin del stannat för den senare lösningen. I enlighet härmed föreslås ett överbefälhavaren underställt samordningsorgan, en högskoleinspektör, skola leda den samordnade undervisningen vid KHS, KSHS och FKHS. Dessa kvarstår och förutsättes alltjämt vara underställda respektive försvarsgrenschefer. Inrättandet av samordningsorganet och erforderlig utökning av lärarpersonalen beräknas medföra en kostnadsökning av cirka 290 000 kronor. Utbildningen vid högskolorna förutsättes omfatta — förutom den högre stabsutbildningen — de allmänna och tekniska kurserna vid KSHS och FKHS. Utredningen tar inte ställning till huruvida undervisningen vid KHS tekniska linjer alltjämt bör bedrivas vid högskolan eller annorstädes; i vart fall anses någon gemensam utbildning för KHS stabslinje och dess tekniska linjer ej möjlig. Utredningen anser det däremot olämpligt att ansluta den föreslagna allmänna krigshögskolekursen för armén till KHS. — All erforderlig högre stabsutbildning anses icke kunna äga rum vid krigshögskolorna. En kompletterande stabsutbildning för vissa särskilt kvalificerade befattningar bedömes erforderlig. Det föreslås att denna utbildning för särskilt uttagna officerare — stabsaspiranter — skall bli tvåårig. Aspiranterna bör tjänstgöra en period vid försvarsstaben, en period vid annan än egen försvarsgren och två perioder vid egen försvarsgren. Tjänstgöringen vid försvarsgrenarna bör ske i central och regional instans. I aspirantutbildningen hör också ingå fältövningar och större övningar vid staber eller förband.

Försvarsgrenscheferna, som yttrat sig över utredningens förslag, har i princip tillstyrkt, att en ökad samordning av utbildningen vid högskolorna kommer till stånd. Arméchefen har emellertid ansett, att detta lämpligast bör ske genom tillskapandet av en gemensam högskola. Arméchefen hävdar, att utbildningen vid arméns allmänna krigshögskolekurs och vid de tekniska linjerna också bör vara knuten till högskolan. Chefen för marinen, som anser, att nuvarande tre högskolor bör bibehållas, föreslår, att

ledningen av den samordnade undervisningen skall ledas av en högskolestyrelse bestående av de tre högskolecheferna i stället för av en högskoleinspektör. Även flygvapenchefen har ansett, att de nuvarande högskolorna bör bibehållas och att samordning av undervisningen bör ske i en högskolestyrelse, därest inrättande av en beställning för högskoleinspektör av ekonomiska skäl icke kan komma till stånd. Cheferna för marinen och flygvapnet har i princip biträtt förslaget om kompletterande stabsutbildning.

Överbefälhavaren har i huvudsak biträtt utredningens förslag till målsättning för stabsutbildningen. För att nå ökad samordning av undervisningen mellan de olika linjerna är det enligt överbefälhavarens mening nödvändigt att kurstiderna så långt möjligt överensstämmer. Marinens och flygvapnets högskoleutbildning föreslås därför förlängd till två år. Enligt överbefälhavarens mening bör grundtanken vid utformandet av högskoleutbildningens organisation vara en gemensam högskola för samtliga försvarsgrenar. Denna högskola bör lyda direkt under överbefälhavaren men försvarsgrenscheferna bör tillförsäkras erforderligt inflytande på de delar av undervisningen som faller inom deras ansvarsområde. Överbefälhavaren föreslår vidare, att till högskolan bör hänföras ej enbart stabskurserna utan även tekniska och allmänna kurser vid alla försvarsgrenar. Enligt överbefälhavaren torde det nämligen vara möjligt att även samordna den tekniska utbildningen. Vidare föreslår överbefälhavaren, att utbildningen för särskilt kvalificerade befattningar kompletteras med aspiranttjänstgöring för vissa uttagna officerare.

Den militärtekniska utvecklingen skärper enligt min mening kraven på smidig och effektiv samverkan mellan olika försvarsfunktioner. Den tekniska och taktiska utvecklingen bidrager till att sudda ut gränserna mellan olika försvarsgrenar. Om disponibla resurser skall kunna brukas effektivt måste en ökad integration av försvarsgrenarna ske. Förståelse för och kunskap om samtliga stridsmedel kommer att krävas av krigsmaktens personal i ledande befattningar.

Mot bakgrunden härav är det erforderligt att söka samordna utbildningen av dem som skall bekläda viktigare befattningar inom krigsmaktens ledning. Härom råder enighet. Det synes ej heller råda delade meningar om behovet av en förstärkning av den högre stabsutbildningen särskilt för marinens och flygvapnets officerare. Åsiktsmotsättningar förekommer däremot i fråga om hur utbildningen organisatoriskt skall inpassas inom krigsmakten.

För min egen del anser jag övervägande skäl tala för att den högre utbildningen inom krigsmakten organisatoriskt inordnas i en gemensam högskola. Pågående omprövning av krigsmaktens högsta ledning bör ej utgöra hinder för att beslut härom fattas nu. En gemensam högskola bör nämligen lätt kunna inpassas i organisationen oavsett vilken ställning

som tages till organisationen av den högsta militärledningen. Vid nuvarande organisation bör högskolan lyda direkt under överbefälhavaren och försvarsgrenschefernas inflytande säkerställas genom direktiv- och inspektionsrätt med avseende på den icke samordnade delen av undervisningen.

Vid den nya högskolan bör bedrivas utbildning som svarar mot de nuvarande högskolornas allmänna kurser, stabskurser och tekniska kurser. Jag vill erinra om att jag vid anmälan av proposition rörande befälsordningen vid armén m. m. föreslagit inrättande av en allmän krigshögskolekurs om cirka 8 månaders längd, obligatorisk för alla arméns officerare (prop. 1960: 109, s. 52). Kursen bör som jag då underströk vara organisatoriskt fast knuten till nuvarande krigshögskoleutbildning. Även den allmänna kursen vid armén bör följaktligen anslutas till den gemensamma krigshögskolan. Vad gäller marinintendenturkursen vid nuvarande KSHS förutsätter jag att ställning i denna del tas i anslutning till pågående utredningar rörande inrättandet av en gemensam intendenturkår.

Vad gäller den högre stabkundervisningen bör den samordnas i den utsträckning som är erforderlig för att åstadkomma förutsättningar för en gemensam militär grundsyn hos personal i ledande befattningar inom krigsmakten. Jag kan i princip biträda föreslagen förlängning av stabskurserna för marinens och flygvapnets officerare. Högskoleutredningen har icke behandlat frågan om samordning av försvarsgrenarnas tekniska undervisning. I likhet med överbefälhavaren utgår jag emellertid från att en samordning även i fråga om denna undervisning skall vara möjlig i icke ringa utsträckning. Förutsättningarna härför bör närmare utredas. En viss samordnad undervisning bör eftersträvas även vid de allmänna kurserna.

Jag ansluter mig till uppfattningen att hela den utbildning som behöver bibringas officerare för att de skall kunna bekläda särskilt kvalificerade befattningar vid högre staber och särskilt kvalificerade lärarbefattningar samt för att de sedermera skall kunna tjänstgöra som chefer för högre förband, icke kan meddelas inom den föreslagna utbildningstiden vid högskolan. Jag räknar därför med att vissa särskilt uttagna officerare, stabspaspiranter, ges kompletterande stabsubildning — aspiranttjänstgöring — i form av praktisk stabstjänstgöring och fältövningar m. m. Stabstjänstgöringen bör enligt min mening i huvudsak utformas i överensstämmelse med högskoleutredningens förslag. Det synes betydelsefullt att tjänstgöringen även omfattar tjänstgöring vid andra försvarsgrenar än den egna och om möjligt även regional stab.

Under det hittillsvarande utredningsarbetet synes icke ha gjorts någon precisering av antalet befattningar för vilka bör krävas genomgång av högre stabsubildning vid krigshögskola eller fullgjord stabspaspiranttjänstgöring. Detta oaktat synes i princip ha förutsatts oförändrat antal elever på de

högre stabskurserna. Antalet elever bör enligt min mening stå i bestämd relation till redovisade krigs- och fredsorganisatoriska behov. En kvantitativ begränsning har emellertid betydelse icke blott med hänsyn till utbildningens kvalitativa nivå utan även ur ekonomiska synpunkter. Jag förutsätter att frågan uppmärksammas ytterligare vid det fortsatta utredningsarbetet.

Vid bifall till föreliggande principförslag bör enligt min mening tidpunkten för högskoleutbildningens organiserande på en gemensam högskola bestämmas av när inflyttning kan ske i f. d. Svea artilleriregementes etablissement. Jag räknar med att detta skall kunna ske under de närmaste budgetåren. Jag vill i detta sammanhang erinra om att under det i årets statsverksproposition (bil. 26, s. 9—10) äskade investeringsanslaget Vissa byggnadsarbeten för armén medel beräknats för en första etapp för erforderliga byggnadsarbeten m. m. inom nämnda etablissement för tillgodoseende av högskolornas behov. Jag anser emellertid, att även innan en flyttning verkstälts inom nuvarande organisation med tre högskolor en viss samordning av i vart fall stabsutbildningen skall kunna ske redan vid de kurser som inrycker instundande höst.

Den principiella utformningen av den högre militära utbildningen är enligt min mening av sådan betydelse för krigsmaktens utveckling att riksdagens godkännande bör inhämtas. I det föregående har jag redovisat mina förslag i ämnet. Däremot tager jag i förevarande sammanhang icke ställning till personalbehovet för den gemensamma krigshögskolan. Denna fråga torde på sedvanligt sätt få prövas i samband med de årliga medelsäskandena. Icke heller är jag för närvarande beredd att framlägga förslag till detaljorganisation m. m. för den nya högskolan. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles besluta härom liksom att i övrigt reglera erforderliga övergångsåtgärder m. m. i anledning av den nya organisationen.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna vad jag i det föregående föreslagit angående inrättande av en för krigsmakten gemensam krigshögskola m. m.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Berndt Bodin

Heltidstjänstgörande personal för ledning och administration i nuvarande organisation, i organisation med tre högskolor och högskoleinspektör samt i organisation med en högskola.

Befattningshavare	Nuvarande organisation			Tre högskolor och högskoleinspektör					En högskola	
	KHS	KSHS	FKHS	Centralt	KHS	KSHS	FKHS	Ökning + Minskning —	Antal	Ökning + Minskning —
Högskolechef (B 5)	—	—	—	—	—	—	—	—	1	+ 1
Högskoleinspektör (B 4).....	—	—	—	1	—	—	—	+ 1	—	—
Högskolechef (B 3)	1	1	1	—	1	1	1	± 0	—	— 3 ¹
Souschef vid de tekniska linjerna (B 1) ...	—	—	—	—	1	—	—	+ 1	1	+ 1
Regementsofficer till förfogande (A 24 eller A 26)	—	—	—	1	—	—	—	+ 1	2	+ 2
Adjutant (A 21)	1	—	—	—	1	—	—	± 0	1	± 0
Expeditionsofficer (A 21)	—	1	—	—	—	1	—	± 0	—	— 1
Expeditionsofficer (Arvode)	—	—	1	—	—	—	1	± 0	2	+ 1
Expeditionsunderofficer (A 13)	1	—	—	—	1	—	—	± 0	1	± 0
Expeditionsunderofficer (Arvode)	—	1	1	—	—	1	1	± 0	1	± 0
Bibliotekarie (Arvode)	1	—	—	1	—	—	—	± 0	1	± 0
Förste kansliskrivare; kassatjänst (A 12)	1	—	—	—	1	—	—	± 0	1	± 0
Kontorist; sekreterare och biträdande bibliotekarie (A 9)	—	—	1	1	—	—	—	± 0	1	± 0
Kanslibitråde; sekreterare och handbibliotekarie (A 7)	1	1	—	—	1	1	1	+ 1	3	+ 1
<i>Skriv-, rit- och dupliceringscentral</i>										
Chef (A 11)	—	1	—	1	—	—	—	± 0	1	± 0
Kanslibitråde (A 7)	2	1	—	2	—	—	—	— 1	2	— 1
Kontorsbiträde (A 5)	4	2	1	7	—	—	—	± 0	7	± 0
Biträde för skriv- och kontorsgöromål.....	1	1	—	2	—	—	—	± 0	2	± 0
<i>Telefonväxel</i>										
Telefonist (A 7)	—	—	—	1	—	—	—	+ 1	1	+ 1
<i>Vaktmästaravdelning</i>										
Chef (A 11)	1	—	—	1	—	—	—	± 0	1	± 0
Vaktmästare (A 7)	1	—	—	1	—	—	—	± 0	1	± 0
Ordonnanser m.m.	6	2	2	10	—	—	—	± 0	10	± 0

¹ De nuvarande beställningarna för högskolechef kvarstår under en övergångstid av ett utbildningsår.

Bilaga B.

Heltidstjänstgörande lärarpersonal i nuvarande organisation och i organisation med tre högskolor och högskoleinspektör.

Ä m n e	Nuvarande organisation			Tre högskolor och högskoleinspektör			
	KHS	KSHS	FKHS	KHS	KSHS	FKHS	Ökning + Minskning —
Strategi	1	2	1	1	1	1	— 1
Taktik och operationer	7	2	2	2 ¹ + 7 ²	2 ¹ + 2	2 ¹ + 1	+ 5
Stabstjänst	—	1	—	— ³	1	1	+ 1
Organisation							
Underrättelsetjänst							
Personaltjänst	1	1	—	1	1	—	± 0
Underhållstjänst							
Förvaltningstjänst							
Sambandstjänst	1	1	—	—	1 ⁴	—	— 1
Fältarbetstjänst	1	—	—	1	—	—	± 0
Krigshistoria	1	—	—	1 ⁴	—	—	± 0
Tekniska ämnen	6 ⁵	1	1	6 ⁵	1	2	+ 1
Summa lärare	18	8	4	19	9	7	+ 5
varav för undervisning enbart vid KHS tekniska linjer ...	5	—	—	7	—	—	+ 2

¹ En kurschef för varje stabslinjes årskurs.
² Två av dessa lärare avses för undervisning enbart vid KHS tekniska linjer.
³ Undervisningen ombesörjes av lärare i taktik och operationer.
⁴ För högskolorna gemensam lärare ur armén, marinen eller flygvapnet.
⁵ Fem av de angivna lärarna undervisar enbart vid KHS tekniska linjer i ballistik, konstruktionslära, matematik, befästningslära resp. förbindelselära.